

2009.

FENNTARTHATÓSÁGI STRATÉGIA

SZENT ISTVÁN EGYETEM GÖDÖLLŐ

MOTTÓ:

„A FENNTARTHATÓSÁGNAK AZ INTÉZMÉNY ÖSSZES ALAPRENDSZERÉRE KI KELL TERJEDNIE: a munkaerő-kiválasztástól kezdve, a beszállítói értékelésen és a hallgatói kapcsolat-kezelésen át a kiegyensúlyozott környezeti és gazdasági teljesítménymutatókig” - S²AVE program

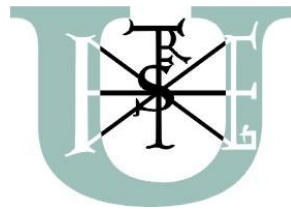
TERVEZET

**EGYETEMI
KLÍMAPROGRAM**
SZENT ISTVÁN EGYETEM, GÖDÖLLŐ

TÉMAVEZETŐ:
DR. FOGARASSY CSABA
EGYETEMI KLÍMATANÁCS

SZENT ISTVÁN EGYETEM

FENNTARTHATÓSÁGI STRATÉGIA

KÉSZITETTE:
SZIE EGYETEMI KLIMATANÁCS

GÖDÖLLŐ

2009.

FENNTARTHATÓSÁGI STRATÉGIA

KÉSZITETTE:

SZIE EGYETEMI KLIMATANÁCS

Prof. Dr. Tóth László DSC

az Egyetemi Klímatanács elnöke

Dr. Fogarassy Csaba PhD

az Egyetemi Klímatanács főtitkára

Lukács Ákos

az Egyetemi Klímatanács szakértője

GÖDÖLLŐ

2009. szeptember

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS

1. A FENNTARTHATÓ STRATÉGIA 10 ALAPSZABÁLYA
2. INTÉZMÉNYI HÁTTÉR - A SZENT ISVÁN EGYETEM EGYETEMI

KLIMAPROGRAMJA

3. KONCEPCIÓK - PROGRAMOK

3.1. Egyetemi Klímaprogram

3.2. Klímairoda Hálózat

4. RÖVID TÁVÚ STRATÉGIAI ELKÉPZELÉSEK

5. HOSSZÚ TÁVÚ STRATÉGIAI KONCEPCIÓK

6. ÖSSZEFOGLALÁS

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

**EGYETEMI
KLÍMAPROGRAM**
SZENT ISTVÁN EGYETEM, GÖDÖLLŐ

S²AVE program: „A FENNTARTHATÓSÁGNAK AZ INTÉZMÉNY ÖSSZES ALAPRENDSZÉRÉRE KI KELL TERJEDNIE: A TEHETSÉGKEZELÉSTŐL KEZDVE, A BESZÁLLÍTÓI ÉRTÉKÉLÉSEN ÉS AZ ÜGYFÉLKAPCSOLAT-KEZELÉSEN ÁT A KIEGYENSÚLYOZOTT TELJESÍTMÉNYMUTATÓKIG. EZZEL A SZEMLÉLETTEL VALÓDI ÉRTÉKET TEREMTŐ, ÖSSZEHANGOLT CSELEKVÉSSÉ LEHET FORMÁLNI AZ ELMÉLETET.”

„Minden ma létező probléma egy korábbi jóakarató fejlesztés eredménye.” - lehetne minden tervezett fejlesztés kiinduló gondolata, amely egyértelmű üzenet a jövőben megvalósításra kerülő fejlesztések lebonyolításához. Az elmúlt évek rendkívül sok negatív tapasztalata, amelyek pl. az EU források átgondolatlan felhasználási gyakorlatát jellemezték, egyértelműen bizonyították számunkra, hogy még az oly kedvezőnek tűnő állami források felhasználása is rendkívül kedvezőtlen, a fenntartható fejlődés vonatkozásában is torz fejlődési jelenségeket alapozhatnak meg akár a felsőfokú intézményekben is.

A Világ különböző részein szerzett tapasztalatok cseréje révén azonban felismerhetjük, hogy milyen fontos szerepet játszik a határozott, jövőorientált vezetés a fenntarthatóság és ezen keresztül az intézményi innováció megvalósításában. Jelen fenntarthatósági stratégiai koncepció irányelvein keresztül, arra szeretnénk rámutatni, hogy a megfelelően irányított szervezetek miként tudnak a fenntarthatóságban rejlő előnyöket kiaknázva meghódítani olyan oktatási és kutatási piacokat, ahova egyébként be sem juthatnának, és hogyan működhetnek ezzel a módszerrel hosszú távon is sikeresen.

A Szent István Egyetem (SZIE) Egyetemi Klímatanácsa csatlakozott a S²AVE program által megfogalmazott állásponthoz, mely szerint: „nyereséges növekedésre törekvő szervezeteknek a jövőben a részvényesekre, a társadalomra és a környezetvédelemre párhuzamosan kell összpontosítaniuk. Ha a három közül bármelyiket is a többi elé helyezik, veszélybe sodorják hosszú távú sikerüket. Ez a „háromtényezős” stratégia a fenntarthatóság középpontba állításával valósítható meg a legjobban, ez vezet az innováció, az egyediség és a siker felé.”

Ha megértjük és megfelelően tudjuk értelmezni a Világ különböző részein bevált fenntarthatósági gyakorlatot, akkor a Szent István Egyetem szervezeti egységei is gyorsabban juthatnak ebből a tudásból származó kézzelfogható üzleti előnyhöz. **A fenntarthatóságot nem költségtényezőnek, hanem lehetőségnek kell tekinteni.** Meggyőződésünk, hogy a fenntarthatóság elvei egyenes utat biztosítanak a szervezetek számára az innovációhoz és a sikeres jövőhöz.

1. A FENNTARTHATÓ STRATÉGIA 10 ALAPSZABÁLYA

A SZIE számára követendő fenntarthatósági stratégia 10 alapszabályának megfogalmazását a már említett S^2 AVE program eredményeire alapoztuk, melyet „A vállalati fenntarthatóság új megközelítése 10 lépésben” leirat tartalmaz.

A 10 alapszabályban megfogalmazott szempontok többek között arra keresnek választ, hogy miért nem lehet csak cél a fenntarthatóság, milyen tényezők indokolják a stratégiaként való kezelését! Hogyan képes elindítani a menedzsment innovációs programokat a fenntarthatósági programok segítségével, és milyen eszközökre támaszkodhatnak a megvalósítás során.

10 Alapszabály a fenntartható stratégia megvalósításához:

- 1. § Be kell építeni a fenntarthatóságot szolgáló innovációt az egyetemi fejlesztések jövőképebe. A nyilvánosság számára egyértelmű üzenetekkel kell jelezni, hogy az **egyetemi alapértékek, alapelvek középpontjában a fenntarthatóság áll.***
- 2. § A fenntarthatósági alapelvek kialakítása új üzleti stratégiát is kíván, nem lehetséges a már meglévő üzleti stratégiába beilleszteni a fenntarthatósági stratégiát, mert az ott könnyen marginalizálódhat, az érdekvisszonyok változásának megfelelően, elveszítheti központi jelentőségét.*
- 3. § A fenntarthatósági stratégiának a **vállalati struktúra minden szintjére ki kell terjednie.** Olyan folyamatok kidolgozását kell elkezdeni, amellyel az egyetem valamennyi dolgozója megismerkedhet működésük környezeti, gazdasági és társadalmi hatásaival, és elindulhat egy közös gondolkodást arról, milyen módon lehet ezt a tudást a szisztematikus, integrált innováció előmozdítására felhasználni.*

4. § A fejlesztések irányában elhangzott **szavak és tettek szigorú** és következetes **összehangolása** alapvető kritérium. Az egyetemi vezetés által meghozott döntések mindig legyenek összhangban a fenntarthatósági stratégiában megfogalmazott alapelvekkel.
5. § Alapkövetelmény, hogy a **legmagasabb döntéshozatali szinten rendszeresen foglalkozzanak a fenntarthatósággal** és annak stratégiai lehetőségeivel. Független bizottság, vagy igazgatóság legyen kinevezve a fenntarthatósági szempontrendszer folyamatos érvényben tartásának, megvalósításának érdekében.
6. § A fenntarthatósági szabályok betartásához kapcsolódó **magatartáskódex összeállítása**, mely által egyértelműen demonstrálható, hogy azok a munkatársak, üzleti partnerek, akik nem követik a releváns alapelveket, nem lehetnek az egyetem munkatársai vagy üzleti partnerei (hallgatói, beszállítói stb.).
7. § Az egyetem működtetésében **érintett felek bevonása** a fenntarthatósági stratégia megvalósításába alapkritérium. Aktívan ösztönözni kell őket, hogy vegyenek részt az egyetemi innovációs tevékenységében, és maguk is teremtsenek lehetőségeket a fenntarthatóság érvényesítésére.
8. § Létre kell hozni az egyetemen belül olyan oktatási, **demonstrációs szervezeti egységet**, amely nagy hangsúlyt fektet a fenntarthatóságra épülő kreativitásra és innovációra, és ezt tudja közvetíteni a dolgozók felé. Az ezirányú dolgozói tevékenység értéként jelenjen meg a dolgozókat érintő folyamatok mindegyikében - legyen szó álláshirdetésről, munkaerőfelvételtől, teljesítményértékelésről, díjazásról vagy előléptetésről.
9. § Az egyetemnek csatlakoznia kell fenntarthatóságot prefeláló hálózatokhoz vagy csoportokhoz (pl. World Business Council for Sustainable Development) és **szerepeltetni kell az intézményt a fenntarthatóságot vizsgáló rangsorokban**. Részt kell venni a Dow Jones Sustainability Index, valamint a Corporate Responsibility Index által végzett értékelésekben.
10. § A fenntarthatóságnak az összes alrendszerre **ki kell terjednie az intézményben: a tehetségkezeléstől kezdve, a beszállítói értékelésen és az ügyfélkapcsolat-kezelésen át a kiegyensúlyozott teljesítménymutatókig**.

Ezzel a szemlélettel valódi értéket teremtő, összehangolt cselekvéssé lehet formálni a fenntarthatósági elméletet (1. táblázat).

1. táblázat A fenntarthatósági szempontrendszer háromsíkú értelmezése az intézményi infrastruktúrában

Fenntarthatósági indikátor	Gazdasági feltétel	Környezeti feltétel	Társadalmi feltétel
Életképesség	Nyereségesség, hatékonyság	Jogi megfelelés, környezeti felelősség	Munkakörülmények, légkör, bérek
Haszonélvezők	Gazdasági haszon létrejötte, megoszlása	Környezeti terhelés megoszlása	Munkakörülmények megoszlása
„Termék” hatása	Minőség, gazdasági kockázatok	Termék környezeti hatása	Elosztás, szükségletek, tudati hatás
Rendszer-szerep	Méret, függőség, kontroll	Telephely (-ek), tevékenység, szállítás	Stabilitás, eredet, helyi szerep
Szubjektív tényező	Információ mennyisége, megbízhatósága. Elkötelezettség.	Információ mennyisége, megbízhatósága. Elkötelezettség.	Információ mennyisége, megbízhatósága. Elkötelezettség.

Forrás: GRI, 2006 alapján

2. INTÉZMÉNYI HÁTTÉR - A SZENT ISTVÁN EGYETEM KLÍMAPROGRAMJA

2007-ben a Szent István Egyetem Rektora - Dr. Solti László - hazánkból és Európából elsőként csatlakozott az Amerikai Főiskolák és Egyetemek Vezetőinek Klímaszövetségéhez, melynek legfőbb célja az volt, hogy az épületrekonstrukció előtt álló egyetemi intézményfejlesztési elképzelések klímabarát módon valósulhassanak meg.

Az Amerikai Főiskolák és Egyetemek Vezetőinek Klímaszövetsége egy rendkívül transzparens szövetség, melynek célja az egyetemi campus-ok fenntarthatóbbá tétele és a klímaváltozás elleni küzdelem. Az aláírók kötelezik magukat, hogy csökkentik, illetve semlegesítik az ÜHG kibocsátásukat. Ez irányú kutatási és oktatási erőfeszítéseik elősegítik egyben azt is, hogy a társadalom megtanulja, hogyan tudja önkéntes vállalásaival újra stabilizálni a Föld éghajlati összetevőit.

A Klímaszövetség keretet és szakmai támogatást nyújt ahhoz, hogy a szövetség tagjai idővel klíma-semlegesek lehessenek, azaz kampuszaik működtetéséhez ne társuljon emisszió kibocsátás. A Klímaszövetség felvállalja továbbá azt a különleges szerepet, ami a felsőoktatásra hárul, hogy jó példával jár elől a közösségek és főként az új generációk előtt, akik a jövőbeni társadalmi, gazdasági és technológiai megoldások kidolgozói lehetnek.

A Szent István Egyetem 2007. szeptember 15-ig benyújtotta jelentkezését, ezzel 2007 szeptemberében a SZIE megkezdte hivatalos tagságát, és alapító tagként szerepel az aláírók között. Az Egyetemi Klímaprogram vezetésével Dr. Fogarassy Csaba egyetemi docenst, a Klímaszövetséggel való kapcsolattartásra Lukács Ákos doktoranduszt bízta meg az egyetem rektora. A 2008-ban a Klímaprogramban különböző akcióprogramok szakmai megalapozása és az Egyetemi Klímatanács megalapításának előkészítése bonyolódott.

A 2009-ben megalakult Egyetemi Klímatanács kezdeményezte, hogy első lépésben egy a hallgatókhoz és az egyetem dolgozóihoz közel álló, a környezettudatos magatartást közvetítő program keretén belül, egyetemi Klímairoda alakuljon meg a SZIE gödöllői kampuszán. Ennek a szándéknak az eredményeként jött létre az a megállapodás a SZIE Egyetemi Klímatanács és a British Council között, mely mintegy fél-éves munka eredményeként, 2009 márciusában létrehozta az Országos Klímairoda Hálózat Mintairodáját.

A Klímairoda egyedülálló 2009-es programjai (Karbonlábnyom mérés, Greencar - SZIE FlexiFuel 100) rendkívül népszerűek, a SZIE többi kampuszán, valamint országosan is ismertek lettek.

A 2009-es évtől a SZIE Klímaprogram ÜHG csökkentést jelentő prioritásai az egyetemi beruházási program elindulásával új dimenzióba kerültek, a legeredményesebb szakmai koncepciók kialakítása, és hatékony emisszió elkerülési stratégiai programok megvalósítása érdekében egyedülálló szakmai előkészítő munkálatok folynak (pl. karbonsemleges előadók, szemináriumok koncepció).

3. KONCEPCIÓK, PROGRAMOK

Fenntarthatósági alapkoncepciónk szerint: az felsőoktatási intézményeknek, hosszú távú céljaik meghatározásának érdekében és azok megvalósításának eszközeként intézményi fenntarthatósági stratégiákat kell kidolgozniuk, amelyek vezetői, politikai ciklusokon is túllépő stratégiaként érvényesülnek. A környezeti, gazdasági és társadalmi értékrendszer együttes értelmezése és fejlesztése tehát kizárja a „gazdasági fenntarthatóság” önállóan történő értelmezését, amelyek általában nem is stratégiák, hanem belátható időtávú koncepciótervek.

Annak érdekében, hogy a **fenntartható stratégia értelmezése** megfelelő mederbe terelődjön, a 2. táblázatban összefoglaltuk azokat a lényeges elemeket, amelyek az intézmények által megfogalmazott stratégiákat jelenthetik.

2. táblázat: A stratégia és a terv főbb fogalmi eltérései

	Stratégia	Terv
Célkitűzések jellege	Lényegi újdonságokat hozó célok	Megvalósítható, nagy biztonsággal elérhető célok
Bizonytalanság	Nagyfokú bizonytalanság jellemzi. Nem ismerjük feltétlenül a célokhoz vezető utat.	Valószínűsíthető a célok elérése, a rendelkezésre álló eszközök lehetővé teszik ezt.
Időtáv	Hosszú táv; a stratégia tárgyától függően ez lehet egy vagy több évtized.	Belátható időtáv; kormányzati ciklushoz, vagy EU költségvetéshez igazodhat
Pénzügyi előirányzatok	Konkrét pénzügyi források megjelölése nem szükséges	Pontos pénzügyi előirányzatok biztosítása elengedhetetlen
Politikai támogatás	Széleskörű, teljes társadalmi támogatás szükséges; a politikai pártok, szereplők konszenzusa	Kormányzati, parlamenti döntés elegendő
Társadalmi részvétel	Széleskörű társadalmi részvétel elengedhetetlen	Főként szakértői munkára kell alapozni.
Eszközök	Megjelölésük olykor csak körvonalakban történik	A fizikai és pénzügyi eszközök pontos megjelölése szükséges
Egymáshoz való viszonyuk	Meghatározza a terveket	A terveknek igazodniuk kell a stratégiához

Forrás: GÁTHY, 2007

A mai értelmezés szerint már minden intézményi és vállalati stratégia csak a fenntarthatóságot képviselheti, ezért jól értelmezhető a fenntarthatósági stratégiák esetében, hogy nem kőbe vésett kötelezettségek felsorolásáról van szó, hanem a társadalmi, környezeti és gazdasági igényekhez történő maximális alkalmazkodásról és felelősségről.

Ezért jelenthető ki nagy bizonyossággal, hogy az az intézményi fenntarthatósági stratégia, amely valóban a fenntarthatóságot szolgálja, politikai és vezetői változásoktól függetlenül képviselheti az intézmény hosszú távú fejlesztési, fejlődési programját.

A Szent István Egyetemen létrehozott Klímatanács és elindult Klímaprogram tevékenysége, akcióprogramjai megfelelően és hitelesen tükrözik azokat az elvárásokat, amelyeket a fenntarthatósági feltételeknek való megfelelés alapkövetelményeinek nevezhetünk.

Az elmúlt évben létrehozott Egyetemi Klímatanács tevékenysége - amelynek tagjai a fenntarthatósághoz, klímaváltozáshoz kötődő legsikeresebb Akadémiai kutatók közül kerültek ki - elegendő alapot adhat annak az elvárásnak, hogy a SZIE megfelelhessen a fenntarthatóság 10 alapkövetelményének, mely révén egy olyan értékrend kialakulásának letéteményese lehet, amely akár évtizedekre is determinálhatja az intézményfejlesztés stratégiai irányait.

A Szent István Egyetem oktatási, kutatási programjai, az intézmény szervezeti működésében bekövetkező változások önmagukban indukálták az Egyetemi Klímatanács létrehozásnak szükségszerűségét. A szerves fejlődés eredményeként létrejött, alapvetően a klímatudatos szemlélet elterjesztésére, a horizontális ismeret és tudásközvetítésre törekvő „szakértő tanács” által megfogalmazott értékrend a fenntartható fejlődés szerves része, a tanács által elindított programok valóban lényegi újdonságokat hoztak az Egyetem, illetve a hazai felsőoktatás életébe (hazánkban a SZIE-en alakult először Klímatanács), ezért az Egyetemi fenntarthatósági célok megfogalmazása is párhuzamba állíthatók a tanács által megfogalmazott célkitűzésekkel.

3.1. Egyetemi Klímaprogram

Nagyon fontos értelmezési szempont, hogy a Fenntarthatósági Stratégiát ne tartsuk környezetvédelmi programnak.

A Fenntarthatósági stratégia ≠ Környezetvédelmi programmal!

Az Egyetemi Klímaprogramot vezető Klímatanács működése összetételében is jelzi, hogy a felvetett problémák megoldáskeresése a környezeti, gazdasági és műszaki tudományterületek reprezentánsainak együttgondolkodása révén lehet fenntartható módon kezelni. A fenntarthatóság intézményi értelmezése a Klímatanács működtetése révén megvalósítható, ezért a Tanács véleményét, programjavaslatait az egyetemet érintő gazdasági döntési folyamatokban is szükségszerű figyelembe venni.

A Szent István Egyetem(i) Klímatanács tagjai:

Elnök: Dr. Tóth László	MTA doktora (GEK)
Tagok:	
Dr. Hornok László	Akadémikus (rektori képviselő)
Dr. Ligetvári Ferenc	MTA doktora (MKK)
Dr. Jolánkai Márton	MTA doktora (MKK) Dr. Tuba Zoltán - helyére javasolt
Dr. Farkas István	MTA doktora (GEK)
Dr. Szűcs István	MTA doktora (GTK)
Dr. Rafai Pál	MTA doktora (AOTK)
Dr. Nováky Béla	CSc. (MKK/IPCC)
Dr. Fogarassy Csaba	PhD (GTK) (a Tanács főtárgya)

**EGYETEMI
KLÍMAPROGRAM**
SZENT ISTVÁN EGYETEM, GÖDÖLLŐ

3.2. Klímairoda Hálózat

A SZIE Klímairoda és a folyamatosan fejlődő Klímairoda Hálózat tevékenysége és működési filozófiája, amelyet a SZIE Egyetemi Klímatanácsa a Nemzeti Fenntarthatósági Stratégia és a felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény alapján foglalt keretbe, a következő alapelvekre épül:

- holosztikus problémakezelés,
- generációk közötti problémaközvetítés,
- társadalmi egyenlőség és igazságosság érvényesítése,
- társadalmi részvétel és kommunikáció alkalmazása,
- helyi erőforrások alkalmazása,
- az energiafelhasználás és hulladékkezelés költséghatékony zöldítése.

A Klímairoda akcióprogramjai (www.klimairoda.hu) a fent említett alapelveket mind a tervezés, mind a megvalósítás során beépítik a működési rendszertulajdonoságaik közé, így a kialakuló programok a jövőben joggal válhatnak a Szent István Egyetem Fenntarthatósági Stratégiájának keretprogramjává.

A Klímairoda, illetve az iroda tevékenységének alapját képező Klímairoda hálózat a fenntartható fejlesztési programok letéteményese, illetve a klíma- és karbontudatos tevékenységeket, életvitelt megalapozó demonstrációs egységként működik a jövőben. A Szent István Egyetem intézményrendszerén belül, a gödöllői Klímairodához kapcsolódó „Klímairoda fiókok” kialakítása az elsődleges célkitűzés, illetve egyéb főiskolákkal, egyetemekkel intézmény specifikus helyi Klímairoda kerül kialakításra.

Az Intézmény által megfogalmazott stratégiai céloknak tehát alapvetően lényegi újdonságokat hozó változásokat kell generálniuk, a széles körű társadalmi támogatás és részvétel az egyes programelemekben nélkülözhetetlen. A stratégiai célok megfogalmazása ezért előretekintő - az adaptációhoz szükséges - alapvetően a hosszú távú koncepciók mentén körvonalazódik. Azonban a gyorsabb intézményi befogadáshoz, a szervezeti rendszer megfelelő pályára állításához a rövidtávon bevezethető változásokat is szükséges megjelölni. A hosszú távú fenntarthatósági stratégiai programok elindítását segítő rövid távú adaptációs programokat ezért konkrétan kell megfogalmaznunk, és megvalósításukhoz a kellő erőforrásokat hozzárendelnünk. Ilyen programcélok a következők lehetnek:

- A fenntarthatósági program prioritásait az egyetemi alapelvek középpontjába kell állítani, a 10 fenntarthatósági alapelvre épített új **„üzleti stratégia”** megfogalmazása szükséges az intézményfejlesztés vonatkozásában.
- A fenntarthatósági szempontok **intézményi szintű kiterjesztését**, a központi Kampusz irányításával meg kell kezdeni (energiafelhasználás racionalizálása, ÜHG-leltár készítés).
- Klímairoda **demonstrációs egységként** való működtetése, **„Klímairoda fiókok”** kialakítása a SZIE különböző Kampuszain a partnerség, az együttműködésre való felhívás fontos eszköze lehet.
- Klímairodát, mint fenntarthatósági érték közvetítő rendszerstruktúrát, a fenntarthatósági programok elindításának megkönnyítésére, **központi adatbázisként**, **„think tank”** funkcióban lehet működtetni.
- **Adekvát programok** elindítását, összehangolását **(energia, hulladék)** szakszerűen tervezett formában kell elindítani, és az **üzleti tervezési folyamatokba bevonni**.
- **Karbontudatos működtetés gyakorlatának bevezetése** az irodahasználatban és az oktatási terek használatában könnyen és egyszerűen megtehető. A szükséges protokollok ez irányú megfogalmazása, következetes bevezetése és végrehajtásának ellenőrzése csupán szervezési kérdés. Ezzel a folyamattal az intézményi infrastruktúra használatához kapcsolódó tulajdonosi szemlélet elterjesztése elindítható (pl. fogadd örökbe a SZIE-t program).

5. HOSSZÚ TÁVÚ STRATÉGIAI KONCEPCIÓ

Az intézményre vonatkozó fenntarthatósági szempontrendszert a megfelelő intézkedések prioritizálása és a gyakorlati megvalósíthatósága érdekében két nagy csoportra szükséges bontanuk. Meg kell különböztetnünk az intézmény közvetlen működésére (kölségvetés, munkakörülmények, térhasználat, képzési rendszer stb.) ható endogén összetevőket, illetve a külső környezet (város, régió, felsőoktatás, kutatás stb.) változására gyakorolt hatások alapján, az intézmény falain kívüli hatásokat generáló exogén összetevőket. Az így megfogalmazott endogén és exogén tényezőket pedig a fenntartható stratégiák alapkövetelményének megfelelően, a **gazdasági, társadalmi és környezeti alappilléreket** egyensúlyba állítva fogalmaztuk meg.

Intézményen belüli, az endogén összetevőkre ható stratégiai programelemek

- **GAZDASÁGI PILLÉR** - A fenntarthatósági elvekkel ellentétes intézményi kiadások tervszerű csökkentését előirányzó költségvetési koncepciók kialakítása, kampusz majd összintézmény szintű kiterjesztése (**energiafelhasználás, vízfelhasználás, hulladékgazdálkodás folyamatainak üzleti tervezése**). Az elért eredményekre alapozódó karbonsemleges (ÜHG kibocsátás mentes), és energia önellátó intézmény-fenntartási stratégia megvalósítását célzó alprogramok kialakítása (karbonsemleges előadók, energiatakarékos és alternatív energia ellátásra alapozott közösségi terek, Aula, sportcsarnok stb.). Alapfeltétel az egyes szervezeti egységek önálló fogyasztásának és megtakarításainak mérése, állandó mérhetőségének és monitoringozásának megteremtése.
- **TÁRSADALMI PILLÉR** - A fenntarthatósági szempontrendszert segítő, intézményi szervezeti egységek működtetésébe beépülő **gyakorlati protokollok megfogalmazása. A munkakörnyezetben való viselkedés, eszközhasználat, energiafelhasználás** karbantudatos, fenntartható kezeléséhez szükséges iránymutatások kialakítása, a fenntarthatóságot megalapozó „Zöldirány magatartáskódex” kidolgozása révén. A fenntarthatóságot és a jó üzleti megoldásokat is közvetítő demonstrációs programok összegyűjtési szintű elterjesztése (SZIE Karbon Kút program keretében kedvezményes etanol üzemanyag használati rendszer kialakítása, SZIE karbon-takarékos izzó programmal kedvezményes takarékos izzó csere lehetősége, dolgozói képzési, tájékoztatási

programok bevezetése). Alapvetően kell megfogalmazni, hogy a fenntarthatósági programokhoz kapcsolódó kötelezettségekből, illetve gazdasági előnyökből a programokban résztvevő dolgozóknak és hallgatóknak is részesedniük kell.

- **KÖRNYEZETI PILLÉR** - Az intézmény működtetéséből származó **környezeti hatások csökkentését csak az érintettek aktív bevonásával lehet megvalósítani**. Annak érdekében, hogy a rendszerhasználók információkat kapjanak az intézményműködtetés környezeti hatásairól, **információ ellátási rendszer kialakítására és annak hatékony működtetésére van szükség**. A közösségi terek gondozása, a működtetést befolyásoló rendszerelemek (ajtók, ablakok, fűtési és világítási rendszerek) környezettudatos kezelése, a fenntartható és racionális energiafelhasználás és ésszerű környezetterhelés egyértelmű közvetítése a rendszerhasználók (dolgozók, hallgatók) nélkül nem valósítható meg. Az egyes rendszerelemek használatának nem rendeltetésszerű működtetéséből származó környezeti károk és vagyonszűnés csak a kapcsolódó információk folyamatos közvetítése révén kerülhető el. Annak érdekében, hogy **az intézmény okozta környezeti hatások gazdaságosan csökkenthetőek legyenek** (preferálva a legnagyobb környezeti hasznokat jelentő átalakítások első körben történő bevezetését), a környezeti információs rendszert teljes körű kiépítését meg kell valósítani. Ennek egyik legfontosabb elemeként a **környezeti menedzsment rendszer** központi kampuszban történő bevezetését, majd intézményi kiterjesztését lehet megjelölni.

Intézményen kívüli, az exogén összetevőkre ható stratégiai programelemek

A Szent István Egyetem működésének regionális és országos kihatása megkérdőjelezhetetlen a felsőoktatási piacra. Ezért ezekkel a hatásokkal, járjanak akár negatív, akár pozitív következményekkel, az egyetemi intézmény tágabban értelmezett (exogén) környezetében, feltétlenül és tervezett módon számolnunk kell.

- **GAZDASÁGI PILLÉR** - számolni kell annak következményével és felelősségével, hogy a SZIE által kialakított fenntarthatósági gyakorlat hazánkban még példa nélküli, ezért az eszközrendszer mintarendszerként működhet, sokan szeretnék azokat lemásolni, utánózni. Ennek gazdasági előnyeit tudatosan ki kell használni, az elért eredményeket minél többször és minél szélesebb körben nyilvánosságra kell hozni, publikálni. Az egyes rendszerelemek gazda-

sági teljesítőképességét folyamatosan szükséges vizsgálni, a sikeres elemeket meg kell tartani, a sikerteleneket ki kell venni a rendszerből, mert fölösleges kiadásokhoz vezethetnek. Azonban az is nagyon fontos, hogy a kialakított saját standardokat le kell védeni és akár kereskedelmi értékesítés révén is, megfelelő profitot realizálni a kialakított SZIE-s protollokból. A fenntarthatósági rendszertulajdonságok szolgáltatás alapú fejlesztésére, monitoringozására célszerű együttműködéseket kell kialakítani a K+F szektorral. Elsősorban szolgáltató vagy együttműködő partneri szerepet kell vállalni, de főként a regionális kihatású termelési folyamatokhoz kapcsolódóan.

- **TÁRSADALMI PILLÉR** - Fenntarthatósági programelemek kialakítása a regionális tudásbázishoz szervesen illeszkedő oktatási és felnőttképzési programokhoz, aktív részvétel a regionális humán erőforrás gazdálkodási rendszerek tervezésében és formálásában, bekapcsolódás a munkaerőpiac kínálati oldalának formálásába. Társadalmi felsőoktatási felelősségvállalási program kialakítása, a munkaerő-piaci folyamatok elemzése, és ennek megfelelő képzési programok indítása hosszú távú stratégiai célként fogalmazható meg a Szent István Egyetem képzési rendszere számára.
- **KÖRNYEZETI PILLÉR** - A kelet-európai térségben köztudottan a közép-magyarországi régió számít a legszennyezettebb régiónak, ezért a SZIE-en megvalósuló környezeti programok kiterjesztését minden esetben célszerű regionális szintre kiterjeszteni, vagy kiterjesztésének hatásait regionális szinten is megvizsgálni. A SZIE intézményi rendszere alapvetően Pest megyében a közép-magyarországi régióban helyezkedik el, annak természetes és mesterséges rendszereihez nagyon szorosan kötődik, így felsőoktatási intézményként kiemelt szerepe és felelőssége van a régió környezeti állapotának javításába is. A SZIE-en megvalósuló mintaprogramok regionális (Pest megye), majd országos kiterjesztése mérhető előnyökkel járhat az egyetem reputációjában, a hallgatók szimpátiájának kialakításában, fenntartásában. A regionális vagy országos szintre kiterjedő környezeti programokat tervezett módon kell megvalósítani, a hozzájuk kapcsolódó üzleti előnyöket pedig maximálisan ki kell használni.

A fenntarthatóság fogalmának értelmezése még manapság is ellentmondásos, de ugyanígy a stratégiák és a tervek, tervezési folyamatok alaptulajdonságainak felcserélése is sok esetben gondot okoz szakmai gyakorlatban. Ezért a **fenntarthatóság stratégiájának** egy állami felsőoktatási intézmény számára történő megfogalmazása egyedi kihívást jelent. A félreértelmezések elkerülése érdekében, jelen tanulmányban a kapcsolódó definíciókat pontosan meghatároztuk, és a kiindulási értékrendet rögzítettük. **Olyan közérthető stratégiai programot** próbáltunk megfogalmazni, **amely nem zavarja meg az aktuális vezetői gyakorlatot, de mégis kereteket ad meg**, irányokat jelöl ki annak érdekében, hogy az intézményfejlesztés valódi és fenntartható fejlődés irányába terelődhessen.

A **Szent István Egyetem Klímaprogramjának** keretén belül zajló akcióprogramok a gödöllői kampuszon alulról jövő kezdeményezésként értelmezhetők, tehát egy szilárd háttérrel és **megfelelő kiindulási alapot** adhatnak a SZIE fenntartható fejlődést megalapozó programterveinek. A Klímaprogramhoz kötődő Klímairoda akciói egyértelműen megfeleltethetők a fenntarthatóság alapkövetelményeinek, így azok az intézményi stratégia alappillérei lehetnek a jövőben.

Úgy gondoljuk, hogy a jelen dokumentumban megfogalmazott **stratégiai céloknak lényegi változásokat kell generálniuk**, de ehhez a széles körű társadalmi támogatás és részvétel az egyes programelemekben nélkülözhetetlen. A fenntarthatóság szempontrendszere, a stratégiai célok megfogalmazása ezért előretekintő, alapvetően a hosszú távú koncepciók mentén körvonalazódik. A gyorsabb intézményi befogadáshoz, a szervezeti rendszer megfelelő pályára állításához azonban rövidtávon szükséges változásokat is megjelöltünk, amelyek a hosszú távú stratégiai programok gyorsabb beágyazódását segíthetik elő.

A **stratégia tervezés folyamata tehát rövid távú programelemek körvonalazásával kezdődik, majd hosszú távú koncepciók leírásával zárul**. A hosszú távú stratégiai elképzelések felosztását két csoportba rendeztük, így endogén - azaz az intézményen belüli - és exogén, vagyis az intézményen kívüli hatótényezők leírása mentén körvonalazódnak.

A rövid távú programelemek közül ki kell emelni, azt a követelményt, mely szerint a fenntarthatósági program prioritásait az egyetemi alapelvek középpontjába kell állítani, és a 10 fenntarthatósági alapelvre épített új „üzleti stratégia” megfogalmazása szükséges az intézményfejlesztés vonatkozásában. Ugyanilyen jelentőséggel bír, hogy a fenntarthatósági szempontok „vállalati szintű” kiterjesztése nélkül a program nem működhet hatékonyan.

A hosszú távú stratégiai célok közül legfontosabb, hogy a fenntarthatósági elvekkel ellentétes intézményi kiadásokat tervszerűen csökkenteni kell, az energiafelhasználás, vízfelhasználás, hulladékgazdálkodás finanszírozását üzletileg is szükséges tervezni. A sikeres működtetés alapfeltétel az egyes szervezeti egységek önálló fogyasztásának és megtakarításainak mérése, állandó mérhetőségének és monitoringozásának megteremtése.

A stratégiai célok között szerepel, hogy az intézmény működtetéséhez kapcsolódó információkhoz való általános hozzáférés lehetőségét megteremtsük. Az intézmény működtetéséből származó környezeti hatások csökkentését csak az érintettek aktív bevonásával lehet megvalósítani. Annak érdekében, hogy a rendszerhasználók információkat kapjanak az intézményműködtetés környezeti hatásairól, információ ellátási rendszer kialakítására és hatékony működtetésére van szükség.

A kelet-európai térségben köztudottan a közép-magyarországi régió számít a legszennyezettebb régiónak, ezért a SZIE-en megvalósuló környezeti programok kiterjesztését minden esetben célszerű regionális szintre kiterjeszteni, vagy kiterjesztésének hatásait regionális szinten is megvizsgálni. A SZIE intézményi háttere alapvetően Pest megyében, a közép-magyarországi régióban helyezkedik el, annak természetes és mesterséges rendszereihez nagyon szorosan kötődik, így felsőoktatási intézményként kiemelt szerepe és felelőssége van a régió környezeti állapotának javításába is.

KELT: GÖDÖLLŐ, 2009. SZEPTEMBER

FELHASZNÁLT FORRÁSOK

Felsőoktatásról szóló 2005. évi CXXXIX. törvény, Magyar Közlöny, Budapest, 2005

Gáthy A. (2007): *A nemzeti fenntartható fejlődési stratégiák tartalmi elemzése*, AVA 3 – „Agrárgazdaság, Vidékfejlesztés és Agrárinformatika” Nemzetközi Konferencia, Debreceni Egyetem AVK, Debrecen, 2007

GRI (2006) Global Reporting Initiative - Globális jelentéstételi kezdeményezés, Sustainability Reporting Guidelines, CERES

J.E. Ricart, M.A. Rodriguez, P. Sanchez and L. Ventoso, *The Sustainable Enterprise: Learning from DJSI Leaders*, Fundacion BBVA, 2005

Kiss, Á. (2009) *Környezeti fenntarthatóság az EU regionális politikájában - a hazai gazdaságfejlesztési programok tapasztalatai*. Nyugat-Magyarországi Egyetem, Doktori disszertáció, Sopron, 2009

Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégia, NFÜ Budapest, 2007

Perneczky, L. (szerk.) (2006) *Zöld szempontok - a környezetkímélő és fenntartható fejlődést szolgáló fejlesztésekhez*, Kiadó: Tanácsadók a fenntartható Fejlődésért, Budapest, 2006

S²AVE Program (2008) *Shareholder and Social Added Value with Environmental Restoration (A vállalati fenntarthatóság új megközelítése, London)*, 2008